

En historia om en nyckelpiga från Grönland....

Av Peter Wärmling (nyckelpigeintresserad)

Förr om åren brukade jag alltid be mina vänner att försöka hitta någon nyckelpiga till mig om de skulle resa utomlands. Efter ett tag insåg jag att jag inte behövde fråga de som var entomologer. För dessa var det helt självklart att allt som kunde vara av entomologiskt intresse för någon vän skulle med hem till Sverige. Av dessa mina insektsamlade vänner har jag sålunda fått nyckelpigor från många exotiska platser på jordklotet. Beträffande mina icke-entomolog-vänner så har dessa ibland efter hemkomst från sydligare länder med glädje överlämnat nyckelpigor i fotoburkar, puderdosor, tablettaskar och motsvarande... Ofta dödade med nagellacksaceton, konserverade i skotsk whisky eller torrlimmade med "Karlssons Klister". Alla dessa spontana ströfynd har glatt mig mycket och en del fynd av mina icke-entomolog-vänner har även varit märkvärdiga. Som tex femprickig nyckelpiga från Skottland.

Men när det ett par gånger hänt att vänner med uppriktig sorg berättat för mig att de inte funnit ett enda kryp trots idogt letande under hela semesterveckan lovade jag mig själv att sluta önska hem utländska nyckelpigor. Jag såg för min inre blick hur min vän letar nyckelpigor vid poolen medan hans vänner badar och läppjar drinkar och ropar vad fasen håller du på med kom hit och va med oss och han svarar men jag har ju lovat.. Detta ville jag inte. Jag lovade mig själv att aldrig mer be om denna sorts tjänst...

...Men när jag härom året hörde att vännerna Lasse (Kalländer) och Elisiv (Lundberg) skulle åka till Grönland på semester så for mitt löfte all världens väg. Jag kunde helt enkelt inte låta bli att be dem om att kolla efter nyckelpigor. Grönland!! Skulle det någonsin bli läge för mig att åka dit och leta nyckelpigor? Knappast! Så utan att tänka efter säger jag till Elisiv nått i stil med att "om det möjligtvis skulle vara så att en nyckelpiga propsar på att få krypa in i din tomma fotoburk så behöver du ju inte hindra kräket..."

Fig.1.Fyndplatsen för *Coccinella transversoguttata* Fald.. Lasse, Paul och Monika vid Qeqertaasaq. Det vita i bildens överkant är inte himlen utan inlandsisen. Foto: Elisiv Lundberg

I slutet av juli 2004 flög Lasse och Elisiv från Köpenhamn till den lilla staden Narsarsuaq vid västra sidan om Grönlands sydspets söder om huvudstaden Nuuk (= fd Godthåb). Efter hotellövernattning i Narsarsuaq åkte de sen båt över till Qassiarsuk varifrån de vandrade västerut till en fårfarm. Efter några dagars boende på farmen for de med en båt från Qassiarsuk några mil söderut till staden Narsaq. Där hyrde de en stuga av en amerikansk översättare, Paul (Cohen), och hans sambo Monika (Brune) från Tyskland. Monika distansarbetade på Grönland som arkitekt.

Den 4 augusti 2004 var en solig dag med klarblå himmel, nästan vindstilla och c:a 15 grader varmt i luften. Paul och Monika som hade tillgång till båt erbjöd Lasse och Elisiv att följa med på en tur. Från Narsaq över Ikersuaq ("Bredijorden") uppför fjorden Kangerluarsuk gick färden varefter de vid 15-tiden (lokal tid) lade till strax norr om udden Qeqertaasaq.

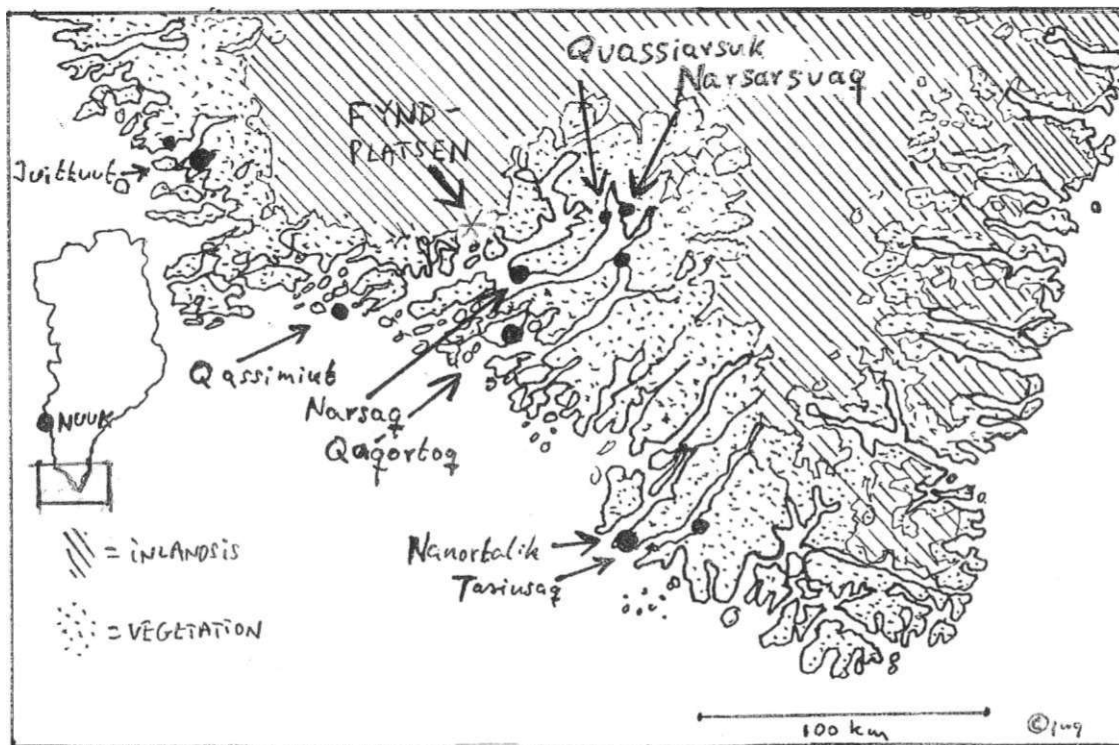

Fig.2. Karta över Sydgrönland. Fyndplatsen för *Coccinella transversoguttata* Fald.. låg ca ett par mil nordväst om Narsaq närmare bestämt vid Latitud 61°05'N och Longitud 46°10'W.

Där, på en strandäng helt nära inlandsisens sydvägg högg de loss några isbitar för att färdigställa varsin drink, dvs Absolut Vodka, citron och en bit nyhuggen Inlandsis!

I det vackra soliga landskapet hade nog Elisiv och Lasse tänkt sig att få fika i lugn och ro. Men rätt som det är så hörs ett förfärligt mullret!! Det är isen som kalvar! Mullret upphör och återkommer igen! Efter att ha förstått att detta ljud är ett konstant ljud i den grönländska vardagen så återgår man till det avslappnade lugn som föregått mullret. I denna harmoniska idyll mumlar då Paul litet stillsamt: " Oh, a ladybird".

What?? A Ladybird!! Where?? Lasse och Elisiv störtar upp och kastar sig över Paul, på hans byxor kryper en nyckelpiga!! Snabbt som katten fås djuret att krypa in i Elisivs tvål kopp där det får stanna! "What was that???" undrar Paul och Monika som inte förstår

nånting alls, alls inte underrättade om något nyckelpigeönskemål. Jag kan ana att förklaringen blev nåt i stil med "... a crazy guy from Sweden asked us Och att motfrågan kanske blev "...and you are shure that he ment THAT kind of ladybird ..." (det finns ju andra uppfattningar om vad "Ladybird" kan betyda...). Men Lasse har ett förflutet som entomolog (lepidoptera) så jag är säker på att Lasse gav en bra förklaring.

Nyckelpigan påträffades visserligen krypande på byxorna men eftersom det var soligt väder, varmt i luften och upptäckten kom så plötsligt så är det sannolikt att djuret flugit och plötsligt landat på kläderna (flygvingarna var f.ö. utfällda när nyckelpigan efter att ha självdött senare togs omhand).

När nyckelpigan så småningom hemma i Sverige överlämnades till förf. visade det sig att djuret hade klarat transporten väl. Den var död men oskadat. Nyckelpigan examinerades, ritades av, petades sedan sönder varefter enskilda kroppsdelar avritades.

Fyndet var en hona av arten *Coccinella transversoguttata*. Namngiven och beskriven första gången av Falderman 1835.

Fakta om nyckelpigor på Grönland:

På Grönland har hittills endast påträffats två nyckelpigearter. Förutom *Coccinella transversoguttata* förekommer där den lilla *Nephus redtenbacheri var.limonii*. Den senare har troligen oavsiktligt införts av norska nybyggare.

Fakta om Nephus redtenbacheri:

Denna nyckelpiga ser inte alls ut som en vanlig Nyckelpiga. Den saknar prickar och är mycket liten. Endast ca 2 mm lång och hårig. Oval och långsträckt. Grundfärgen är gulbrun med svart huvud och svart mellankropp samt svart främre del av täckvingarna. Helmörka exemplar förekommer också. Redtenbacheri är på Grönland endast funnen på Grönland sydspets och där är den ganska sällsynt. Oftast fås den i fallfällor. Troligen är den sällsynt överallt där den förekommer i hela sitt utbredningsområden. Den är utbredd över större delen av Europa inklusive Sverige och förekommer i Nordafrika.

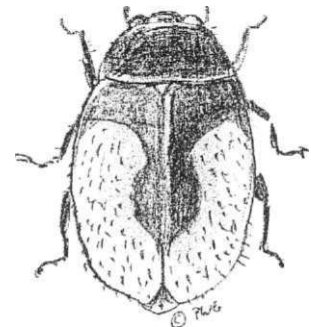

Fig.3. *Nephus redtenbacheri*
Tecknat av P.Wärm

Fakta om Coccinella transversoguttata:

Utbredning generellt:

Holarktisk. Påträffad i stora delar av Nordamerika och Sibirien men ej i Europa. I Nordamerika ej påträffad ovanför trädgränsen. Huvudsakligen subarktisk. Ej påträffad på Island.

Fem underarter har beskrivits. På Grönland finns endast underarten (subspecies) *ephippiata* Zett. som bl.a. är litet mindre än den nordamerikanska *sbsp richardsoni* Brown, de mexikanska *sbsp nugatoria* Muls. och *sonorica* Casey och den centralasiatiska *sbsp biinterrupta* Mader. Hos *sbsp ephippiata* saknas vidare aldrig det främre tvärbandet på täckvingarna.

Utbredning på Grönland:

En av de mest utbredda av de marklevande grönländska skalbaggar. Från Upernavik i nordväst till Kejsar Frans Josefs Fjord i nordost. Detta innebär att den i stort sett saknas endast norr om latitud ca 75 grader (på den egentliga inlandsisen saknas den givetvis, där lever inga skalbaggar). Allmän, speciellt under varma torra somrar. Arten har hittats som subfossil i lämningar efter gamla norska bosättningar.

Utseende:

C. transversoguttata har ett karakteristiskt nyckelpigeutseende : Rödgul, välvd, 4-6 mm lång med svarta fläckar och ett svart tvärband framtill på täckvingarna.

Arten varierar endast litet vad gäller mönstret på täckvingarna och om variation är för handen så finns i alla fall alltid tvärbandet vid skutellen.

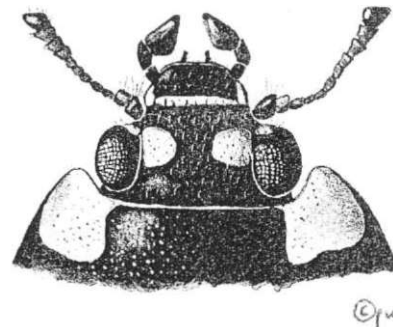
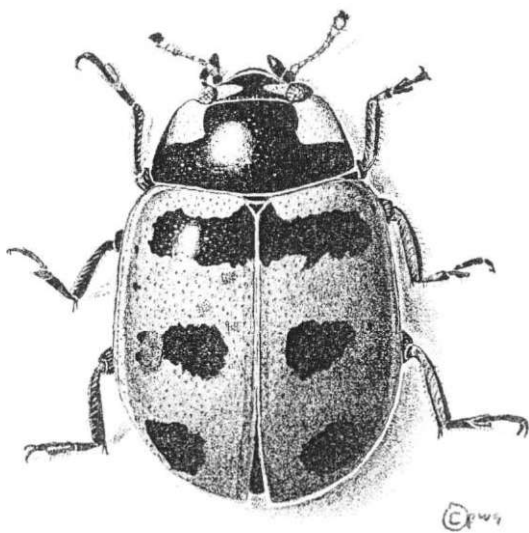

Fig.4.Coccinella transversoguttata

Teckningarna föreställer det exemplar av *Coccinella transversoguttata* (hona) som påträffades vid Qeqertaasaq den 4 aug.2004

Till vänster habitusbild, ovan huvud-dorsalsidan
Teckat av P.Wärmling

Habitat:

På Grönland påträffas *C. transversoguttata* på all slags vegetation upp till 600 m över havet. Vanligast är den på torrhedar med *Betula nana* (dvärgbjörk) och *Salix glauca* där adulter och larverjagar bladlöss och bladloppor. Har i aug 1978 påträffats i mängd i ulltussar av myskoxe (P. Henrichsen). I Nordamerika har arten hittas i blandskogar och barrskogar där den livnär sig på diverse bladlöss på *Pinus*, *Populus*, *Cercium*, *Trifolium* och *Epilobium* samt på bladloppor på *Alnus*.

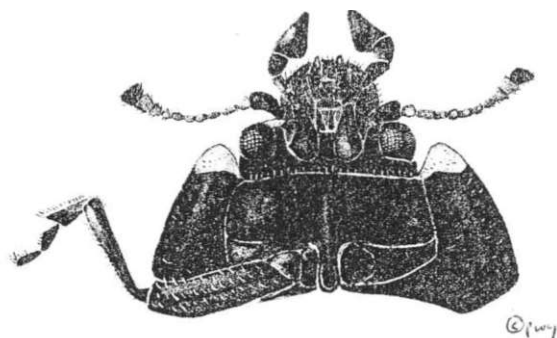
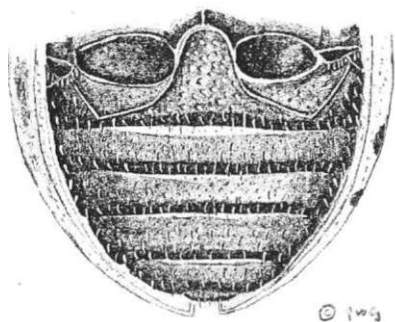

Fig.5.Coccinella transversoguttata

Till vänster bakkropp- ventralsida, till höger huvud ventralsidan. Fyndet från Qeqertaasaq den 4 aug.2004. Teckat av P.Wärmling

Livscykel:

På Grönland har imagines påträffats genom hela sommaren, från 9 april till 9 oktober. Larver har påträffats mellan 10 juli och 20 augusti och puppstadiumfynd har gjorts 22-29 juli. Arten övervintrar på Grönland som adult och reproducerar sig på försommaren kommande år.

Den nya generationen är i larvstadiet under större delen av sommaren men hinner bli adult före vintern

Detaljstudier av *C.transversoguttata*

(Fyndet från Qeqertaasaq den 4 aug.2004. Tecknat av P. Wärmeling) *

Fig.6. *Coccinella transversoguttata*

I vänstra spalten uppför och ner: flygvinge, maxill, mandibel, antenn, labiaipalper

I högra spalten uppför och ner: receptaculum, vänster fram-, mellan- och bakben med klor.

Funderingar angående C. transversoguttata:

Arten är (ännu) inte påträffad i den svenska fjällvärden (bortsett från ett osäkert fynd (Henriksen & Lundbeck 1917)). Kan den vara förbisedd? Ytligt sett liknar transversoguttatan arten *C.trifasciata* som ju är vanlig i den svenska fjällvärden. Men hos *C.trifasciata* är de svarta mittfläckarna inte runda eller kantiga utan bildar ett tvärband. Trifasciatan har således (minst) två tvärband.

Det kan kanske löna sig att söka transversoguttatan i den svenska fjällvärden.

Referenser:

Böcher, Jens, The Coleoptera of Greenland, Meddelelser om Grönland, Bioscience 26,1988, Odense

Freude H.,Härde K.W.,Lohse G.A., Die Käfer Mitteleuropas, Band 7, 1967, Krefeld

Gordon, Robert D., The Coccinellidae (Coleoptera) of America North of Mexico, Journal of the New York Entomological Society Vol.93, 1985, New York

Iablokoff-Khuzorian S.M., Les Coccinelles, 1982, Paris

/P.Wärmling, Fredsgatan 12, 151 34 Södertälje

epostadress: peter.warmling@syd.kth.se

All form av kopiering ej tillåten utan förf. skriftliga tillstånd